

بررسی وضعیت مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

محمد زره‌ساز (نویسنده مسئول)

دانشجوی دکتری علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه فردوسی مشهد
mzerehsaz@gmail.com

فاطمه پازوکی

دانشجوی کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی و کتابدار کتابخانه عمومی دکتر شریعتی مشهد
pazooki.f@gmail.com
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۱/۱۸؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۰۲/۱۶

چکیده

هدف: هدف از انجام پژوهش حاضر، تعیین وضعیت انجام مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد و شناسایی عوامل موثر بر آن است.

روش: روش پژوهش حاضر پیمایشی و از نوع کاربردی و ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق‌ساخته است.

یافته‌ها: بنا بر اظهار کتابداران، میانگین زمانی که آنها در یک روز صرف انجام مطالعه عمومی و تخصصی می‌کنند به ترتیب ۴۷/۷۷ و ۲۹/۰۸ دقیقه در روز بوده است. میزان علاقه کتابداران به انجام مطالعه عمومی و تخصصی از سطح متوسط بیشتر و میزان انجام مطالعه عمومی و تخصصی توسط ایشان از سطح متوسط کمتر است. کتابداران عمده‌ترین دلایل انجام مطالعه عمومی را افزایش اطلاعات عمومی، کسب لذت از مطالعه و افزایش توان پاسخ‌گویی به مراجعان؛ و مهم‌ترین دلایل انجام مطالعه تخصصی خود را افزایش توان پاسخ‌گویی به مراجعان کتابخانه، به روز بودن و حضور مؤثر در جامعه علمی رشته خود برشمردند. عمده‌ترین موانع بازدارنده کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد از انجام مطالعه عمومی شامل خستگی ناشی از فعالیت شغلی، کمبود وقت و فرصت مطالعه و قوانین اداری بوده است. خستگی ناشی از فعالیت شغلی، تأثیر نداشتن مطالعه در ارزشیابی شغلی، و قوانین اداری از مهم‌ترین موانع بازدارنده کتابداران مورد بررسی در انجام مطالعه تخصصی آنها بوده است. همچنین تنها میان سن کتابداران مورد بررسی و میزان مطالعه عمومی و تخصصی آنها رابطه معنادار آن هم به صورت معکوس وجود دارد.

اصالت/ارزش: این پژوهش ضمن مستند کردن وضعیت مطالعه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد، چالش‌ها و مشکلات اصلی موجود را نیز شناسایی کرده که با رفع آن‌ها و انجام برنامه‌ریزی مدون توسط مدیران، می‌توان زمینه پرورش و ظهور مشاوران و متخصصان اطلاعاتی با معلومات را در کتابخانه‌های عمومی جهت ارائه خدمات اطلاعاتی مناسب فراهم کرد.

کلیدواژه‌ها: کتابدار، کتابخانه‌های عمومی، مطالعه عمومی، مطالعه تخصصی، مشهد

مقدمه

از گذشته‌های دور اعتقاد بر این بوده است که کتابداران بایستی افرادی آگاه و دانشمند باشند و این اصل با نگاهی به تاریخ کتابداری به وضوح مشخص است. یکی از اصولی که در ۱۴ قرن قبل از میلاد مسیح بنیان نهاده شد این بود که کتابدار باید فردی دانشمند باشد و این اصل در بابل به این صورت جلوه می‌کرد که کتابدار باید چند زبان بداند و در یکی از علوم رایج یا یکی از انواع مواد متخصص باشد (تامسپون، ۱۳۶۶، ص ۹۷). همچنین کتابداران جهت استفاده ماهرانه از مجموعه سازمان‌یافته اطلاعات، نیازمند داشتن توانایی در برقراری ارتباط با مردم، همدردی با نیازها و ایجاد اعتماد در آنان هستند (فدراسیون بین‌المللی انجمن‌های کتابداری، ۱۳۶۸، ص ۴۳). کتابدار باهوش و علاقه‌مند با دقت در احوال و خصوصیات مراجعه‌کنندگان به ظاهر معمولی و نوع درخواست‌هایشان می‌تواند تا حد زیادی درباره آنان اطلاعات زیادی به دست آورد. یکی از با ارزش‌ترین راه‌های کسب اطلاع در مورد جامعه کتابخانه‌های عمومی این است که کتابدار زمینه‌ای فراهم کند تا مراجعه‌کنندگان با او مشورت کرده و از او راهنمایی بخواهند. کتابدار همچنین با مطالعه منظم روزنامه‌ها و مجله‌ها و استفاده از رادیو و تلویزیون، اطلاعات زیادی درباره نیازهای جامعه و ذوق و سلیقه مردم کسب می‌کند و از موضوعات و حوادث جاری و جریان‌های اجتماعی آگاهی می‌یابد. ایجاد ارتباط با سازمان‌های اجتماعی، مذهبی، هنری، فرهنگی، ورزشی، خیریه و دیگر سازمان‌ها راه دیگری برای شناخت جامعه کتابخانه عمومی است. کتابدار با استفاده از این راه، علاوه بر آن که جامعه خود را بهتر می‌شناسد، می‌تواند توجه اعضای این سازمان‌ها را نیز به کتابخانه جلب کند و گروهی را که شاید هرگز به کتابخانه مراجعه نکرده‌اند، به آنجا بکشاند. کتابدار با بررسی رسمی، دید علمی نسبت به جامعه پیدا می‌کند و می‌تواند دانسته‌های خود را درباره جامعه دوباره ارزیابی کند. همچنین ممکن است گروه‌های جدیدی از مراجعه‌کنندگان، مناطقی که برای عرضه خدمات مورد توجه قرار نگرفته و جنبه‌های جدیدی از زندگی اجتماعی را کشف کند (سینایی، ۱۳۷۶، ص ۱۷). البته به نظر می‌رسد که کتابداران، خود از دانش کافی برخوردار باشند و مجموعه خود را به خوبی بشناسند و این موضوع می‌تواند به همراه اخلاق انسانی - اسلامی بیش از هر چیز دیگری راهنمای عملی آنان در انجام وظیفه‌شان باشد و موجب جذب و

جلب هرچه بیشتر متقاضیان شود (فدایی عراقی، ۱۳۷۵، ص ۲۶۲). با این همه، داشتن توانایی‌های تجربی، کتابداران را از کسب دانش‌های بیشتر و به‌روزرسانی اطلاعات بی‌نیاز نمی‌کند و اتفاقاً رویارویی با اقشار گوناگون جامعه و نیازهای متعدد ایشان، نیاز به مطالعه مستمر و گسترده و کسب اطلاعات بیشتر به شیوه‌های گوناگون را برای یک کتابدار کتابخانه عمومی ضروری می‌نماید.

ماهیت اصلی حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی برقراری پیوند و ارتباط بین اطلاعات از یک سو و نیازهای متقاضیان اطلاعات از سوی دیگر و هدف اصلی از اشاعه اطلاعات، رفع نیازهای مطالعاتی جامعه بالقوه و بالفعل کتابخانه‌ها است که ایستایی و سکون خدمات کتابخانه‌ای در نتیجه اتکای صرف کتابداران به آموخته‌هایشان در دوران تحصیلات رسمی را از بین می‌برد. در این بین، کتابداران مطالعه‌گر، آگاه و آشنا به اطلاعات یا منابع اطلاعاتی، نقش به‌سزایی در بهبود کیفی و کمی خدمات، اعتلای وجهه حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی به‌طور گسترده در جامعه خواهند داشت (محمدی فیروزجانی؛ یمین فیروز، ۱۳۸۷). از منظر دیگر، شناخت جامعه کتابخانه نیز اهمیت خاصی دارد و شناخت جامعه کتابخانه‌های عمومی مشکل‌تر از شناخت جامعه انواع دیگر کتابخانه‌ها است، زیرا جامعه این نوع کتابخانه شامل همه مردم می‌شود یعنی کسانی که به کتابخانه مراجعه می‌کنند و همه کسانی که ممکن است به کتابخانه مراجعه کنند (سینایی، ۱۳۷۶، ص ۱۶). اگر کارکنان کتابخانه‌های عمومی جامعه استفاده‌کننده خود را به‌خوبی بشناسند و نیازهای آنان را به‌خوبی تأمین کنند، انگیزه بیشتری برای مطالعه در آنها به‌وجود می‌آید و عده بیشتری از مردم به کتابخانه کشانده می‌شوند که این مورد ارزش مهمی در توسعه کشور خواهد داشت. برای شناخت جامعه استفاده‌کننده، کتابدار علاوه بر آگاهی‌های تخصصی، باید اطلاعاتی درباره فعالیت‌ها، رغبت‌ها، خصوصیات زندگی اجتماعی مردم منطقه، خصوصیات زندگی انفرادی آنها و همچنین سازمان‌ها و مؤسسات و انجمن‌های فرهنگی و اجتماعی و مذهبی حوزه خود داشته باشد. ضمناً با توجه به پیشرفت فن‌آوری و تغییر قالب منابع سنتی، کتابدار باید آگاهی‌های لازم برای استفاده از این منابع و وسایل و تجهیزات را نیز به‌دست آورد (موسوی‌زاده، ۱۳۷۴، ص ۳۲). در متون تخصصی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز نقش‌ها و وظایف گسترده و متعددی برای کتابداران کتابخانه‌های عمومی

در نظر گرفته شده است که ضرورت خودسازی علمی و مطالعاتی آنها را بیش از پیش نمایان می‌سازد. از کتابداران کتابخانه‌های عمومی به‌عنوان آموزشگران و معلمان جامعه متشکل از فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌های مختلف (ویلسون^۱، ۱۹۷۹؛ گالوپ^۲، ۱۹۹۹)، مبلغان بهداشت و سلامتی در جامعه (لینان^۳ و دیگران، ۲۰۰۴)، آموزشگران سواد اطلاعاتی (کاران^۴، ۱۹۹۰؛ کلاید^۵، ۲۰۰۲)، مشاوران اطلاعاتی (مورفی^۶، ۲۰۱۱) و حتی توسعه‌دهندگان دولت الکترونیکی (گیسون^۷؛ برتوت^۸؛ مک‌کلار^۹، ۲۰۰۹) نام برده شده است. این موارد همگی نشان‌دهنده اهمیت والا، جایگاه رفیع و توقعات بالایی است که جامعه از این کتابداران دارد. از این‌رو، این کتابداران می‌بایست با برنامه‌ریزی دقیق و تعیین برنامه مطالعاتی برای خویش، گام‌های عملی را جهت برآورده ساختن نیازهای برخاسته از جامعه بردارند و خود را به سلاح دانایی مجهز سازند. البته در این رابطه مشکلات و چالش‌هایی وجود دارد و به نظر می‌رسد که کتابداران کتابخانه‌های ما در ایران از جمله کتابخانه‌های عمومی در رابطه با داشتن برنامه مطالعاتی جامع برای خود توفیق چندانی نداشته‌اند. البته این عدم توفیق، تابع شرایط جامعه نیز می‌تواند باشد که در آن مشکلات زیادی بر سر راه توسعه فرهنگ مطالعه وجود دارد. در متون هم‌موانع و تنگناهای مختلفی بر سر راه مطالعه ذکر شده است که از آن جمله می‌توان به مواردی چون تنگناهای اقتصادی و معیشتی، درون‌زا نبودن و عدم پویایی نظام تعلیم و تربیت، از خودبیگانگی فرهنگی، تأثیر تلویزیون بر مطالعه، نبود تفکر انتقادی، عدم تنوع مواد اطلاعاتی و بی‌سوادی اطلاعاتی اشاره کرد (خسروی، ۱۳۸۱، ص ۱۱۶). در این پژوهش تلاش شده است به تبیین وضعیت انجام مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد پرداخته شود تا ضمن بررسی نتایج، موانع و چالش‌های موجود در این رابطه مورد تحلیل قرار گیرد. از سایر اهداف این تحقیق می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: تعیین میزان علاقه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به انجام مطالعه عمومی و تخصصی، شناسایی دلایل و علت‌های اصلی انجام مطالعه عمومی و تخصصی توسط کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد، شناسایی موانع اصلی بازدارنده کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد از انجام مطالعه عمومی و تخصصی.

1. Wilson
4. Curran
7. Gibson

2. Gallop
5. Clyde
8. Bertot

3. Linnan
6. Murphy
9. McClure

پرسش‌های اساسی

۱. میزان علاقه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به انجام مطالعه عمومی و تخصصی چگونه است؟
۲. وضعیت مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد چگونه است؟
۳. آیا تفاوت معناداری میان میزان مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد وجود دارد؟
۴. آیا رابطه معناداری میان میزان سن و میزان مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد وجود دارد؟
۵. آیا رابطه معناداری میان میزان سابقه کار و میزان مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد وجود دارد؟
۶. آیا رابطه معناداری میان میزان تحصیلات و میزان مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد وجود دارد؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر پیمایشی و از نوع کاربردی است. جامعه این پژوهش شامل تمام کتابداران رسمی و قراردادی کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد می‌باشد. با توجه به جامعه مذکور که متشکل از ۴۰ نفر است و بر اساس جدول کرجسی مورگان (خلعتبری، ۱۳۸۷، ص ۱۲۹)، حجم نمونه ۳۶ نفر برای این تحقیق تعیین شد که پرسشنامه‌ها با روش تصادفی ساده بین این تعداد از کتابداران توزیع گردید. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته است که بر اساس مطالعه و بررسی پیشینه و مصاحبه با متخصصان این حوزه موضوعی تدوین گردید. روایی یا اعتبار پرسشنامه با استفاده از نظر کارشناسان و متخصصان این حوزه مورد تأیید قرار گرفت. برای تعیین پایایی پرسشنامه نیز ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید که با توجه به آن که ضریب آلفای کرونباخ برای تمامی قسمت‌های پرسشنامه بزرگ‌تر از ۰/۶ تعیین شد، پایایی این پرسشنامه تأیید گردید.

یافته‌ها

از میان کتابداران حاضر در نمونه ۲۷/۸ درصد زیر ۲۹ سال، ۶۹/۴ درصد بین ۳۰ تا ۴۹ و ۲/۸ درصد بیش از ۴۹ سال سن داشتند. این اطلاعات، نشان‌دهنده جوان بودن نسبی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی مشهد است. تحصیلات ۲۵ درصد از آنان کاردانی، ۳۰/۶ درصد کارشناسی، ۳۶/۱ درصد کارشناسی ارشد بود و ۸/۳ درصد از افراد، سطح تحصیلات خود را ذکر نکرده‌اند. همچنین سابقه کاری ۵۰ درصد از افراد نمونه بین ۱ تا ۵ سال، ۴۴/۴ درصد بین ۶ تا ۱۵ سال و ۵/۶ درصد از آنان بیش از ۱۵ سال سابقه کار داشتند. تحصیلات ۸۸/۹ درصد از افراد، در علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و ۸/۳ درصد در سایر رشته‌ها بوده و ۲/۸ درصد رشته تحصیلی خود را ذکر نکرده‌اند. همچنین ۲۵ درصد افراد نمونه در حال تحصیل و ۷۵ درصد نیز فارغ‌التحصیل بوده‌اند. ۵۰ درصد از کتابداران حاضر در نمونه دارای سابقه مدیریتی و ۴۱/۷ درصد فاقد سابقه مدیریتی بودند و ۸/۳ درصد سابقه مدیریتی خود را ذکر نکرده‌اند.

۵/۶ درصد از افراد دارای آگاهی بسیار کم از انتشارات جدید حوزه تخصصی کاری خود، ۱۳/۹ درصد آگاهی کم، ۶۱/۱ درصد آگاهی متوسط و ۱۹/۴ درصد آگاهی زیاد بودند. ۲۵ درصد از افراد در هیچ کارگاه آموزشی شرکت نکرده بودند، ۲۷/۸ درصد از آنان در ۱ یا ۲ کارگاه، ۳۰/۶ درصد از آنان بین ۳ تا ۵ کارگاه و ۱۱/۱ درصد در بیش از ۵ کارگاه شرکت کرده بودند. ۲/۸ درصد، تعداد کارگاه‌هایی که در آن شرکت کرده بودند را ذکر نکردند. ۱۹/۴ درصد از افراد در هیچ همایش تخصصی مرتبط با حرفه خود شرکت نکرده‌اند، ۴۱/۷ درصد از آنان در ۱ یا ۲ همایش، ۲۵ درصد از آنان بین ۳ تا ۵ همایش و ۸/۳ درصد در بیش از ۵ همایش تخصصی حضور داشته‌اند. بنا بر اظهار کتابداران، میانگین زمانی که در یک روز صرف مطالعه عمومی و مطالعه تخصصی می‌کنند به ترتیب ۴۷/۷۷ و ۲۹/۰۸ دقیقه بوده است. همچنین جدول فراوانی و درصد فراوانی تعداد افرادی که وقت خود را صرف مطالعه قالب‌های مختلف می‌کنند در زیر آمده است:

جدول ۱. جدول فراوانی کتابداران بر حسب زمان صرف شده برای مطالعه منابع اطلاعاتی موجود در قالب‌های مختلف

زمان مطالعه طی یک روز (بر حسب دقیقه)							قالب	
هیچ	کم‌تر از ۱۵	۱۶-۴۵	۴۶-۶۰	۶۰-۱۲۰	بیش از ۱۲۰	بی‌پاسخ		
۱	۱	۶	۱۷	۱۱	۰	۰	فراوانی	کتاب چاپی
۳	۳	۱۷	۴۷	۳۰	۰	۰	درصد	
۰	۱	۳	۱۴	۱۶	۲	۰	فراوانی	مجله چاپی
۰	۳	۸	۳۹	۴۵	۵	۰	درصد	
۰	۱	۳	۱۱	۲۰	۱	۰	فراوانی	روزنامه چاپی
۰	۳	۸	۳۰	۵۶	۳	۰	درصد	
۰	۰	۱	۵	۸	۲۱	۱	فراوانی	لوح‌های فشرده
۰	۰	۳	۱۴	۲۲	۵۸	۳	درصد	
۰	۱	۵	۹	۸	۱۲	۱	فراوانی	پایگاه‌های اینترنتی
۰	۳	۱۳	۲۵	۲۳	۳۳	۳	درصد	
۲	۳	۱۲	۹	۱۰	۰	۰	فراوانی	وب‌سایت‌ها و
۶	۸	۳۳	۲۵	۲۸	۰	۰	درصد	پایگاه‌های اینترنتی

همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود کتابداران بیشتری بین ۶۰ تا بیش از ۱۲۰ دقیقه، وقت خود را صرف مطالعه محتوای موجود در لوح‌های فشرده و پایگاه‌های اینترنتی می‌کنند. پایگاه‌های اینترنتی بیشتر حاوی مطالب و نامه‌های اداری هستند که جنبه اطلاع‌رسانی آنها پررنگ‌تر است.

در ادامه به بررسی سؤالات مطرح شده در این پژوهش با استفاده از آزمون‌ها و روش‌های آماری مناسب می‌پردازیم:

برای پاسخ به پرسش ۱ و بررسی میزان علاقه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به انجام مطالعه عمومی، نخست از آزمون معنی‌داری کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. میزان معنی‌داری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای این متغیر برابر ۰/۹۴ به دست آمد که بیانگر آن است که این متغیر دارای توزیع نرمال است. بنابراین از آزمون t برای انجام فرضیات فوق استفاده می‌کنیم. نتایج این آزمون در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲. نتایج آزمون؛ برای بررسی میزان علاقه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به انجام مطالعه عمومی

میانگین	انحراف معیار	آماره t	معنی‌داری
۲/۹۲	۰/۶۶	-۰/۷۵	۰/۲۳

همان‌طور که از جدول بالا ملاحظه می‌شود، میانگین و انحراف معیار میزان علاقه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به انجام مطالعه عمومی به ترتیب برابر با ۲/۹۲ و ۰/۶۶ شده است. با توجه به آن که میزان معنی‌داری آزمون برابر با ۰/۲۳ به دست آمده که از ۰/۰۵ بزرگ‌تر است، فرضیه صفر رد نمی‌شود. این بدان معناست که میزان علاقه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به انجام مطالعه عمومی از سطح متوسط بالاتر است.

برای شناسایی موضوعات مورد علاقه در مطالعه عمومی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد، از رتبه‌بندی فریدمن استفاده شده است. میزان معنی‌داری رتبه‌بندی فریدمن در این مورد برابر با صفر به دست آمد. این بدان معناست که تفاوت‌های مشاهده شده بین موضوعات، معنی‌دار است. در جدول ۳ نتایج رتبه‌بندی فریدمن مشاهده می‌شود. در این جدول، موضوعات به ترتیب بزرگی میانگین رتبه‌ها (میزان علاقه) مرتب شده‌اند:

جدول ۳. نتایج رتبه‌بندی فریدمن برای شناسایی موضوعات مورد علاقه در مطالعه عمومی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

میانگین رتبه	موضوعات
۵/۸۴	روانشناسی
۵/۳	ادبیات (داستان، رمان و شعر)
۴/۶۴	اجتماعی
۴/۴۸	دینی
۴/۲۲	زبان‌های خارجی
۴/۰۹	هنر
۴/۰۸	علمی و فنی
۳/۳۴	تاریخ و جغرافیا

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود کتابداران بیشترین تمایل را به مطالعه کتاب‌های روانشناسی و ادبیات دارند و کمترین علاقه آنها به مطالعه کتاب‌های تاریخ و جغرافیا در حوزه مطالعه عمومی است.

برای بررسی میزان علاقه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به انجام مطالعه تخصصی نیز میزان معنی‌داری آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف بررسی شد که برای این متغیر برابر $0/83$ به دست آمد که بیانگر نرمال بودن این متغیر است. نتایج این آزمون در جدول ۴ آمده است:

جدول ۴. نتایج آزمون t برای بررسی میزان علاقه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به انجام مطالعه تخصصی

میانگین	انحراف معیار	آماره t	معنی‌داری
۳/۰۶	۰/۸۱	۰/۴۱	۰/۶۶

همان‌طور که در جدول بالا ملاحظه می‌شود، میانگین و انحراف معیار میزان علاقه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به انجام مطالعه تخصصی به ترتیب برابر با $3/06$ و $0/81$ شده است. با توجه به آن که میزان معنی‌داری آزمون برابر با $0/66$ به دست آمده که از $0/05$ بزرگ‌تر است، فرضیه صفر رد نمی‌شود. این بدان معناست که میزان علاقه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به انجام مطالعه تخصصی از سطح متوسط بالاتر است.

برای شناسایی موضوعات مورد علاقه در مطالعه تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد، از رتبه‌بندی فریدمن استفاده شد. میزان معنی‌داری رتبه‌بندی فریدمن در این مورد برابر با صفر به دست آمد. این بدان معناست که تفاوت‌های مشاهده‌شده بین موضوعات، معنی‌دار است. در جدول ۵ نتایج رتبه‌بندی فریدمن مشاهده می‌شود. در این جدول، موضوعات به ترتیب بزرگی میانگین رتبه‌ها (میزان علاقه) مرتب شده‌اند:

جدول ۵. نتایج رتبه‌بندی فریدمن برای شناسایی موضوعات مورد علاقه در مطالعه تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

میانگین رتبه	موضوعات
۴/۲۷	فناوری اطلاعات
۳/۹۵	خدمات عمومی
۳/۳	سازماندهی اطلاعات
۳/۲۸	مجموعه‌سازی
۳/۲	مدیریت
۳	خدمات مرجع

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، کتابداران بیشترین تمایل را به مطالعه کتاب‌های فن‌آوری اطلاعات و خدمات عمومی دارند و کمترین علاقه آنها به مطالعه کتاب‌های خدمات مرجع در حوزه مطالعه تخصصی است.

برای شناسایی دلایل و علت‌های اصلی انجام مطالعه عمومی و تخصصی توسط کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد از رتبه‌بندی فریدمن استفاده شد. میزان معنی‌داری رتبه‌بندی فریدمن در هر دو مورد برابر با صفر به دست آمد. این بدان معناست که تفاوت‌های مشاهده شده بین دلایل، معنی‌دار است. در جدول ۶ و ۷ نتایج رتبه‌بندی فریدمن مشاهده می‌شود. در این جدول، دلایل به ترتیب بزرگی میانگین رتبه‌ها (میزان اهمیت) مرتب شده‌اند:

جدول ۶. نتایج رتبه‌بندی فریدمن برای شناسایی دلایل و علت‌های اصلی انجام مطالعه عمومی توسط کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

میانگین رتبه	دلایل
۶/۴۵	افزایش اطلاعات عمومی
۶/۳۹	کسب لذت درونی از مطالعه
۶/۲۳	افزایش توان پاسخ‌گویی به مراجعان کتابخانه
۵/۹۸	به‌روز بودن
۴/۶۱	رهایی از استرس و فشار کار یا زندگی
۴/۵۳	افزایش وجهه اجتماعی
۴/۳۱	گذران اوقات فراغت
۴/۰۸	ارتقاء شغلی
۲/۴۱	ارتقاء وضع معیشت

جدول ۷: نتایج رتبه‌بندی فریدمن برای شناسایی دلایل و علت‌های اصلی انجام مطالعه تخصصی توسط کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

میانگین رتبه	دلایل
۸/۱۳	افزایش توان پاسخ‌گویی به مراجعان کتابخانه
۷/۵۹	به‌روز بودن
۷/۵۴	حضور مؤثر در جامعه علمی رشته خود
۷/۴۵	موفقیت در انجام مسئولیت‌های حرفه‌ای
۶/۶۴	علاقه شخصی به موضوعات تخصصی رشته
۶/۶۱	افزایش دانش تخصصی
۵/۴۶	ارتقاء شغلی
۵/۲۵	افزایش وجهه اجتماعی
۴/۲۵	ارتقاء وضع معیشت
۴/۰۵	انجام تکالیف درسی (دانشگاهی)
۳/۰۴	گذران اوقات فراغت

آنچه که از بررسی جدول‌های فوق مشخص می‌شود آن است که کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد بیشتر جهت «افزایش اطلاعات عمومی» و «کسب لذت درونی از مطالعه» اقدام به انجام مطالعه عمومی می‌کنند و «افزایش توان برای پاسخگویی به مراجعان» در رده سوم دلایل آنها قرار می‌گیرد. اما کتابداران در رابطه با مطالعه تخصصی، افزایش توان پاسخگویی به مراجعان کتابخانه و به‌روز بودن را از دلایل اصلی خود برای انجام این نوع مطالعه ذکر می‌کنند. از نکات جالب این نتایج قرار گرفتن «ارتقاء وضع معیشت» در رده‌های پایینی دلایل برای انجام هر دو نوع مطالعه عمومی و تخصصی است که نشان‌دهنده بی‌تأثیر بودن افزایش سطح آگاهی‌های عمومی و تخصصی بر روی سطح درآمد کتابداران است.

برای شناسایی موانع اصلی بازدارنده کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد از انجام مطالعه عمومی و تخصصی نیز از رتبه‌بندی فریدمن استفاده می‌کنیم. میزان معنی‌داری رتبه‌بندی فریدمن در این مورد نیز برابر با صفر به‌دست آمد. این یعنی تفاوت‌های مشاهده‌شده بین موانع معنی‌دار است. در جدول ۸ و ۹ نتایج رتبه‌بندی فریدمن مشاهده می‌شود. در این جدول، موانع به ترتیب بزرگی میانگین رتبه‌ها (میزان اهمیت) مرتب شده‌اند:

جدول ۸. نتایج رتبه‌بندی فریدمن برای شناسایی موانع اصلی بازدارنده کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد از انجام مطالعه عمومی

میانگین رتبه	موانع اصلی
۶/۵۶	خستگی ناشی از فعالیت شغلی
۶/۳	کمبود وقت و فرصت مطالعه
۵/۹۲	قوانین اداری
۵	کمبود مطالب و منابع مفید و با کیفیت
۴/۵	کمبود امکانات مناسب
۴/۴۵	تأثیر نداشتن در ارتقاء شغلی
۴/۲۸	تأثیر نداشتن در ارزشیابی شغلی
۴/۲	مشکلات شخصی و خانوادگی
۳/۷۸	مشکلات اقتصادی

جدول ۹. نتایج رتبه‌بندی فریدمن برای شناسایی موانع اصلی بازدارنده کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد از انجام مطالعه تخصصی

میانگین رتبه	موانع اصلی
۷/۶۷	خستگی ناشی از فعالیت شغلی
۶/۴۲	تأثیر نداشتن در ارزشیابی شغلی
۶/۲	قوانین اداری
۶/۱۶	کمبود وقت و فرصت مطالعه
۵/۶۹	تأثیر نداشتن در ارتقاء شغلی
۵/۵۶	کمبود مطالب و منابع مفید و با کیفیت
۵/۰۲	کمبود امکانات مناسب
۴/۲	مشکلات اقتصادی
۴/۱۳	مشکلات شخصی و خانوادگی
۳/۹۵	ضعف در دانش تخصصی و فهم مطالب

اطلاعات موجود در جدول‌های فوق نشان می‌دهد که خستگی ناشی از فعالیت‌های شغلی مانع اصلی بازدارنده کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد از انجام مطالعه عمومی و تخصصی است. کمبود وقت، قوانین اداری غیرمنعطف، تأثیر نداشتن در ارتقاء شغلی و کمبود امکانات مناسب نیز از موانع مهم دیگری ذکر شده‌اند که بر سر راه کتابداران جهت انجام مطالعه و تخصصی وجود دارند.

برای پاسخ به پرسش ۲ پژوهش و بررسی وضعیت مطالعه عمومی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد نیز میزان معنی‌داری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای این متغیر بررسی شد که برابر ۰/۳۷۱ به دست آمد. این عدد بیانگر آن است که این متغیر دارای توزیع نرمال است. بنابراین از آزمون t برای انجام این آزمون استفاده می‌شود. نتایج این آزمون در جدول ۱۰ آمده است:

جدول ۱۰. نتایج آزمون t برای بررسی وضعیت مطالعه عمومی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

میانگین	انحراف معیار	آماره t	معنی‌داری
۲/۳۴	۰/۴۹	-۱۴/۰۴	۰

همان‌طور که در جدول بالا ملاحظه می‌شود، میانگین و انحراف معیار میزان مطالعه عمومی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به ترتیب برابر با ۲/۳۴ و ۰/۴۹ شده است. با توجه به آن که میزان معنی‌داری آزمون برابر با صفر به دست آمده که از ۰/۰۵ بزرگ‌تر نیست، فرضیه صفر رد می‌شود. در نتیجه می‌توان گفت که میزان مطالعه عمومی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد از سطح متوسط پایین‌تر است.

برای بررسی وضعیت مطالعه تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد نیز میزان معنی‌داری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای این متغیر بررسی شد که برابر ۰/۳۷۱ به دست آمد. این عدد بیانگر آن است که این متغیر دارای توزیع نرمال است. بنابراین از آزمون t برای انجام این آزمون استفاده می‌شود. نتایج این آزمون در جدول ۱۱ آمده است:

جدول ۱۱. نتایج آزمون t برای بررسی وضعیت مطالعه تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

میانگین	انحراف معیار	آماره t	معنی‌داری
۲/۴۲	۰/۸۴	-۷/۶۶	۰

همان‌طور که در جدول بالا ملاحظه می‌شود، میانگین و انحراف معیار میزان مطالعه تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد به ترتیب برابر با $2/42$ و $0/84$ شده است. با توجه به آن که میزان معنی‌داری آزمون برابر با صفر به دست آمده که از $0/05$ بزرگ‌تر نیست، فرضیه صفر رد می‌شود. در نتیجه می‌توان گفت میزان مطالعه تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد از سطح متوسط پایین‌تر است. نتیجه این قسمت چندان خوشایند نیست چراکه از کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی که دارای ارتباط بسیار با مراجعه‌کنندگان هستند انتظار می‌رود اطلاعات حرفه‌ای خود را به‌روز نمایند تا بتوانند با قوت علمی بالاتر با جویندگان اطلاعات و نیازهای اطلاعاتی ایشان برخورد نمایند.

به‌منظور بررسی وجود یا عدم وجود تفاوت معناداری میان میزان مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد و همان‌طور که در قسمت‌های ۷ و ۸ نیز ذکر شد، مشخص می‌شود که هر دو متغیر دارای توزیع نرمال هستند. بنابراین برای آزمون فرضیه‌های فوق از آزمون t وابسته استفاده می‌شود. نتایج این آزمون در جدول ۱۲ آمده است:

جدول ۱۲. نتایج آزمون t وابسته برای بررسی وجود تفاوت معناداری میان میزان مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

میانگین مطالعه عمومی	انحراف معیار مطالعه عمومی	میانگین مطالعه تخصصی	انحراف معیار مطالعه عمومی	آماره t	درجه آزادی	معنی‌داری
۲/۳۴	۰/۴۹	۲/۴۲	۰/۸۳	-۰/۶۲	۳۴	۰/۵۴

همان‌طور که ملاحظه می‌شود میانگین میزان مطالعه عمومی، انحراف معیار میزان مطالعه عمومی، میانگین میزان مطالعه تخصصی و انحراف معیار میزان مطالعه تخصصی به ترتیب برابر با $2/34$ ، $0/49$ ، $2/42$ و $0/83$ شده است. میزان معنی‌داری برابر با $0/54$ شده است که چون از $0/05$ بزرگ‌تر است به معنای تایید فرضیه صفر است. بدین ترتیب مشخص می‌شود که تفاوت معناداری بین میزان مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد وجود ندارد. برای بررسی وجود رابطه معنادار میان سن، سابقه کار و میزان تحصیلات با میزان مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. نتایج ضریب همبستگی اسپیرمن در جدول ۱۳ آمده است:

جدول ۱۳. نتایج ضریب همبستگی اسپیرمن برای بررسی وجود رابطه معناداری میان سن، سابقه کار و میزان تحصیلات با میزان مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

مشخصات جمعیتی	میزان مطالعه عمومی		میزان مطالعه تخصصی	
	ضریب همبستگی اسپیرمن	معنی داری	ضریب همبستگی اسپیرمن	معنی داری
سن	-۰/۴۸	۰	-۰/۳۹	۰/۰۲
سابقه کار	-۰/۰۷	۰/۷	-۰/۱۲	۰/۴۸
میزان تحصیلات	۰/۱۵	۰/۴	۰/۰۸	۰/۶۷

در جدول بالا، میزان معنی داری برای سن با میزان مطالعه عمومی و میزان مطالعه تخصصی کم‌تر از ۰/۰۵ به دست آمده و سایر میزان معنی داری‌ها بزرگ‌تر از ۰/۰۵ هستند. بنابراین رابطه بین سن با میزان مطالعه عمومی و میزان مطالعه تخصصی، معنادار است و سایر روابط، معنادار نیستند. با توجه به ضریب همبستگی منفی می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که هر چه سن کتابداران پایین‌تر (و در حقیقت جوان‌تر) بوده‌اند میزان مطالعه عمومی و تخصصی آنها بیشتر است.

نتیجه‌گیری

نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در چند سال اخیر در اقدامی شایسته به منظور بهبود کمی و کیفی وضعیت پرسنلی و ارتقاء وضعیت خدمات تخصصی کتابخانه‌های زیرمجموعه‌اش، اقدام به جذب فراگیر متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی کرده است. یافته‌های این پژوهش نیز مؤید این مطلب است بدان گونه که بیش از ۸۸/۹ درصد از کتابداران شرکت‌کننده در این پژوهش دارای مدرک علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و از دانش تخصصی مناسبی برخوردار بودند. حضور کتابداران در کارگاه‌های آموزشی و همایش‌های تخصصی می‌تواند زمینه آموزش مداوم حرفه‌ایشان را فراهم سازد و همان گونه که نتایج نشان می‌دهد، کتابداران مورد بررسی نیازمند حضور بیشتر و گسترده‌تر در دوره‌های آموزشی و همایش‌های تخصصی هستند. این امر مستلزم همکاری هرچه بیشتر ادارات کل و استقبال از تقاضای کتابداران برای برآوردن این نیاز است. مطابق یافته‌های این پژوهش، میزان علاقه کتابداران مورد بررسی به انجام مطالعه عمومی و تخصصی از سطح متوسط بیشتر است در حالی که میزان انجام مطالعه

عمومی و تخصصی توسط این گروه از سطح متوسط کمتر است. بنا بر اظهار خود کتابداران، میانگین زمانی که آنها در یک روز صرف انجام مطالعه عمومی و تخصصی می‌کنند به ترتیب ۴۷/۷۷ و ۲۹/۰۸ دقیقه بوده است. به نظر می‌آید که این میانگین‌های زمانی به دست آمده با توجه به جایگاه و نقش کتابداران در جامعه پایین باشند. این یافته پیش از این نیز به نوعی در پژوهش مکتبی فرد (۱۳۸۵) و رضوی اصل (۱۳۸۷) مورد تایید قرار گرفته است. در پژوهش نخست مشخص شد که درصد قابل توجهی از کتابداران حتی به مطالعه نشریات تخصصی رشته خود نمی‌پردازند و در پژوهش دوم پژوهشگر به این یافته رسید که تعداد زیادی از کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان قم تاکنون نه تنها نسبت به روزآمدسازی اطلاعات حرفه‌ای خود ضعیف عمل کرده‌اند بلکه راه‌های صحیح به‌روزرسانی اطلاعات حرفه‌ای را نیز گاهی به‌درستی نمی‌دانند. این یافته‌ها نشان از آن دارد که کتابداران زمان اندکی را برای انجام مطالعه عمومی و تخصصی خود صرف می‌کنند. به‌منظور بررسی دلایل این وضعیت، نقطه نظرات کتابداران در مورد انجام مطالعه عمومی و تخصصی و موانع بازدارنده آنها از دیدگاه نمونه تحقیق مورد بررسی قرار گرفت. بر این اساس از عمده‌ترین دلایل انجام مطالعه عمومی از دیدگاه کتابداران می‌توان به افزایش اطلاعات عمومی، کسب لذت درونی از مطالعه و افزایش توان پاسخگویی به مراجعان اشاره کرد. این گروه از کتابداران مهم‌ترین دلایل انجام مطالعه تخصصی خود را نیز افزایش توان پاسخگویی به مراجعان، به‌روز بودن و حضور موثر در جامعه علمی رشته خود برشمردند. از نکات جالب این نتایج می‌توان به حضور دلیل «افزایش توان پاسخگویی به مراجعان» در رتبه‌های اول دلایل انجام مطالعه تخصصی و عمومی اشاره کرد که می‌تواند بیانگر این نکته باشد که نقش سنتی کتابداران که همیشه به عنوان انسان‌های دانشمند و اهل مطالعه، مشاور و هدایت‌کننده مطالعات سایرین بوده‌اند هنوز هم مورد توجه آنها بوده و از این رو از مدیران این توقع می‌رود که برنامه‌ریزی‌های خود را در راستای پررنگ‌تر کردن هر چه بیشتر این نقش کتابداران در کتابخانه‌های عمومی که سر و کارشان با اقشار مختلف مردم است انجام دهند.

عمده‌ترین موانع بازدارنده انجام مطالعه عمومی از دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد خستگی ناشی از فعالیت شغلی، کمبود وقت و فرصت مطالعه و نیز محدودیت قوانین اداری عنوان شده است. همچنین خستگی ناشی از فعالیت شغلی، تاثیر نداشتن در ارزشیابی

شغلی و قوانین اداری از مهم‌ترین موانع بازدارنده کتابداران مورد بررسی در انجام مطالعه تخصصی آنها بوده است. از نکات جالب توجه آن است که «مشکلات شخصی و خانوادگی» و «مشکلات اقتصادی» جزو پایین‌ترین رتبه‌ها در ذکر عوامل بازدارنده کتابداران برای انجام مطالعه عمومی و تخصصی است. شاید بتوان گفت که کتابداران عدم توجه کافی به امر مطالعه را بنا به اعتقادات علمی و حرفه‌ای خود فارغ از محدودیت‌های شخصی، خانوادگی و اقتصادی می‌دانند. یافته قابل توجه دیگر نیز آن است که «خستگی ناشی از انجام فعالیت‌های شغلی» به‌عنوان مانع اصلی انجام مطالعه عمومی و همچنین مانع اصلی انجام مطالعه تخصصی از سوی کتابداران مورد بررسی اعلام شده است. به نظر می‌رسد کمبود نیروی انسانی، حجم زیاد کار فیزیکی کتابداران و حجم بالای مراجعان به کتابخانه‌های عمومی، سبب شده است که کتابداران احساس خستگی و فرسودگی داشته و فرصت و زمینه کافی برای انجام مطالعه برای ایشان فراهم نشود. با در نظر گرفتن اهمیت این موضوع و تأثیر آن در کیفیت ارائه خدمات مناسب به جامعه، ضروری است تا فرصت‌ها و زمان مطالعاتی خاص و ویژه‌ای برای کتابداران در نظر گرفته شود. همچنین «قوانین اداری غیرمنعطف» و «عدم تأثیر مطالعه و افزایش آگاهی‌ها و دانش عمومی و تخصصی کتابداران در ارزشیابی‌ها و ارتقاء شغلی» که از سوی کتابداران با اهمیت برشمرده شده‌اند نیز از موانع مهم و تأثیرگذار در این زمینه هستند که می‌بایست به‌دقت توسط مدیران مورد توجه قرار گیرند. ارزش قائل شدن برای افرادی که به مطالعه و افزایش اطلاعات عمومی و تخصصی خود بها می‌دهند از سوی مدیران مربوطه می‌تواند این نقص را تا حد زیادی برطرف نماید. این یافته در پژوهش رحیمی و همکارانش (۱۳۸۴) نیز تأیید شده بود که در آن کتابداران عوامل مدیریتی از جمله دیدگاه علمی مدیران را بر سطح سواد اطلاعاتی خود موثر دانسته بودند.

پیشنهادها

- با بررسی یافته‌های پژوهش پیشنهادهایی در جهت بهبود شرایط موجود و برطرف شدن کاستی‌هایی که پیش‌تر بدان‌ها اشاره شد، ارائه می‌گردد:
- پیشنهاد می‌شود نهاد کتابخانه‌های عمومی زمینه حضور مستمر و هرچه بیشتر کتابداران

خود را در کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی ضمن خدمت و همایش‌های تخصصی فراهم سازد. این اقدام می‌تواند زمینه لازم را جهت بهبود وضعیت مطالعات تخصصی و در نتیجه افزایش دانش کتابداران فراهم سازد.

- به نقش سستی کتابداران به‌عنوان مشاوران مطالعاتی جامعه توجه بیشتری شود. از این‌رو ضروری است که این موضوع از سوی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور نیز بیش از گذشته در تصمیم‌ها و برنامه‌ریزی‌های آتی لحاظ شود.
- نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور می‌تواند با جذب نیروی انسانی کافی برای کتابخانه‌های تحت پوشش خود زمینه لازم برای تقسیم عادلانه‌تر وظایف و مسئولیت‌ها را میان نیروی انسانی موجود فراهم سازد. بدین ترتیب خستگی ناشی از فعالیت زیاد به دلیل کمبود نیروی انسانی در کتابداران کاهش یافته و فرصت و زمان کافی برای آنها جهت انجام مطالعه فراهم می‌آید. خوشبختانه در سال‌های اخیر با وجود مشکلات و محدودیت‌های موجود در منابع مالی، جذب نیروی انسانی توسط نهاد کتابخانه‌های عمومی روند افزایشی به خود گرفته است اما به نظر می‌رسد که در این رابطه هنوز کمبودهایی وجود دارد.
- پیشنهاد می‌شود که جهت افزایش انگیزه و ترغیب کتابداران به انجام مطالعه عمومی و تخصصی، آیین‌نامه‌های تشویقی مناسبی توسط نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور طراحی و اجرا شود تا زمینه ارتقاء مادی و معنوی کتابداران از این طریق فراهم گردد.
- برنامه‌ریزی مدونی جهت تعیین علائق مطالعاتی کتابداران در حوزه‌های عمومی و تخصصی صورت گیرد و برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت مطالعاتی برای کتابداران کتابخانه‌های عمومی طراحی شود تا بتوان با اجرای آنها، زمینه کار مشاوران و متخصصان اطلاعاتی با معلومات بالا را در کتابخانه‌های عمومی جهت ارائه خدمات اطلاعاتی مناسب فراهم نمود.
- برگزاری مسابقه‌های علمی و تخصصی و تقدیر از کارمندان پژوهشگر و علاقه‌مند به مطالعه و یا کارمندان برگزیده از لحاظ معلومات و قدرت پاسخگویی به مراجعان نیز می‌تواند در ترغیب کتابداران به مطالعه هرچه بیشتر مؤثر باشد.

- نهاد کتابخانه‌های عمومی به‌عنوان متولی کتابخانه‌های عمومی کشور با سیاست‌گذاری، اعتباردهی و برنامه‌ریزی مناسب می‌تواند زمینه گسترش هرچه بیشتر روحیه مطالعه را در کتابداران زیر مجموعه خود فراهم سازد. تنها در این صورت است که می‌توان توقع داشت کتابدار کتابخانه عمومی همه نقش‌های خود را در جامعه به‌عنوان آموزشگر سواد اطلاعاتی، مروج فرهنگ مطالعه، مشاور اطلاعاتی و ... به خوبی ایفا نماید.

منابع

- تامسپون، جیمز (۱۳۶۶). *تاریخ اصول کتابداری*. ترجمه محمود حقیقی. تهران: نشر دانشگاهی. خسروی، فریبرز (۱۳۸۱). مقدمه‌ای بر آسیب‌شناسی مطالعه در کشورهای جنوب. *فصلنامه کتاب*، ۱۳ (۳)، ۱۱۶-۱۲۵.
- خلعتبری، جواد (۱۳۸۷). *آمار و روش تحقیق*. تهران: پردازش.
- رحیمی، علیرضا؛ الماسی، صادق و آل‌مختار، محمدجواد (۱۳۸۴). وضعیت سواد اطلاعاتی و عوامل مؤثر بر آن در میان کتابداران و اطلاع‌رسانان کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. *مجله مدیریت و اطلاعات در بهداشت و درمان*، ۲ (۱)، ۸-۱۴.
- رضوی‌اصل، محسن (۱۳۸۷). مطالعه وضعیت روزآمدسازی اطلاعات حرفه‌ای کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان قم. *ماهنامه اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی*، ۲ (۸)، ۲۲-۲۸.
- سینایی، علی (۱۳۷۶). *مجموعه‌سازی در کتابخانه‌ها، انتخاب مواد کتابخانه‌ای*. تهران: سمت.
- فدایی‌عراقی، غلامرضا (۱۳۷۵). *کتاب و کتابخانه: مدیریت و توسعه فرهنگی (مجموعه مقالات)*. تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی.
- فدراسیون بین‌المللی انجمن‌های کتابداری (۱۳۶۸). *رهنمودهایی برای کتابخانه‌های عمومی*. ترجمه رحمت‌الله فتاحی. مشهد: آستان قدس رضوی، معاونت فرهنگی.
- محمدی فیروزجانی، عیسی و یمین فیروز، موسی (۱۳۸۷). ضرورت و زمینه‌های مطالعاتی کتابداران. *ماهنامه اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی*، ۲ (۱۲)، ۲۹-۳۴.
- مکتبی‌فرد، لیلا (۱۳۸۵). میزان مطالعه و سطح رضایت و بهره‌مندی کتابداران از مجله‌های علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی داخلی. *فصلنامه کتاب*، ۱۷ (۴)، ۲۰۵-۲۱۸.
- موسوی‌زاده، زهرا (۱۳۷۴). کارکنان کتابخانه‌های عمومی. *پیام کتابخانه*. ۵ (۳ و ۴)، ۳۲.

References

- Clyde, L. A. (2002). An instructional role for librarian: an overview and content analysis of job advertisements. *AARL*, 33 (3), retrieved Jan 5-8, 2009, from: <http://alia.org.au/publishing/aarl/33.3/full.text/clyde.html>

- Curran, C. (1990). Information literacy and the public librarian. *Public Libraries*, 29 (6), 349-353.
- Gibson, A. N.; Bertot, J. C. & McClure, C. R. (2009). Emerging role of public librarians as E-government providers. *System Sciences*, 42nd Hawaii International Conference, Big Island, HI (5-8 Jan 2009): 1-10.
- Gollop, C. (1999). Library and information science education: preparing librarians for multicultural society. *College & Research Libraries*, 60 (4), 385-395.
- Linnan, L. A. et.al (2004). Public librarians as a resource for promoting health: results from the health for everyone in libraries project (HELP) librarian survey. *Health Promot Pract*, 5 (2), 182-190.
- Murphy, S. A. (2011). *The librarian as information consultant: transforming reference for the information age*. Chicago: American Library Association.
- Wilson, P. (1979). Librarians as teachers: the study of an organization fiction. *The Library Quarterly*, 49 (2), 146-162.

به این مقاله این‌گونه استناد کنید:

زره‌ساز، محمد و پازوکی، فاطمه (۱۳۹۱). بررسی وضعیت مطالعه عمومی و تخصصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۱۸ (۱)، ۱۳۵-۱۵۴.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی